

'Religie beïnvloedt de politiek - en dat is wenselijk'

De nieuwjaarsbijeenkomst van De Linker Wang op 13 januari in Utrecht stond in het teken van de presentatie van het boek 'Green Values, Religion & Secularism', een uitgave van Bureau de Helling, het wetenschappelijk bureau van GroenLinks. Naast auteur Erica Meijers, sprak filosoof Ger Groot waarna GroenLinks-partijvoorzitter Marjolein Meijer het boek in ontvangst nam.

Theo Brand

Een pleidooi voor meer aandacht voor religie. Dat is volgens Erica Meijers de achterliggende gedachte van de interviewbundel (zie de bespreking op de rechterpagina). 'Als het gaat om bijvoorbeeld hulp aan vluchtelingen, zijn er bondgenootschappen mogelijk

'Als je weerbaar wilt zijn tegen populistische frames, dan móet je gevoeligheid ontwikkelen voor religie'

tussen kerken en linkse politiek. Het is jammer dat er in progressieve kringen negatieve, stereotype beelden bestaan over mensen die godsdienstig zijn. Politici doen zichzelf daarmee te kort.' Het boek handelt volgens Meijers om méér. 'Hoe ga je bijvoorbeeld om met pluraliteit in Europa? Wie zijn we? Wat delen we? En waar verschillen we in?

Door de interviews te lezen kom je in de haarvaten van Europa. Het gaat ook over het mensbeeld dat je hanteert als groene partij. Benadruk je de mens als onderdeel van een groter geheel? Of zie je de mens vooral als zelfstandige actor? En wat is bijvoorbeeld je visie op minderheden?' 'Moeten alle vrouwen zich op dezelfde manier emanciperen? Of mogen vrouwen hun eigen route bepalen? En hoe ga je om met bijvoorbeeld onverdoofde rituele slacht? Het zijn belangrijke vragen. Het debat erover moet je voeren met kennis van zaken. Als je weerbaar wilt zijn tegen populistische frames, dan móet je gevoeligheid ontwikkelen voor religie,' aldus de auteur. Na de inleiding door Erica Meijers was het de beurt aan filosoof Ger Groot:

'Begin januari werd een wetsvoorstel aangekondigd dat een einde moet maken aan de formule 'bij de gratie Gods' in de aanhef van nieuwe wetten. Het kwam uit de koker van D66, dat altijd een beetje nerveus wordt zodra het woord 'religie' valt,' aldus Groot. Scheiding tussen kerk en staat is vaak het argument, zo verduidelijkt hij.

Maar met een kerk heeft de formule 'bij de Gratie Gods' niets te maken. En dus ook niet met het principe van de scheiding tussen kerk en staat. Dat betekent overigens niet dat de verhouding tussen religie en staat, kerk en politiek geen belangrijke vraagstukken opwerpt.' Is godsdienst een strikt persoonlijke zaak? Groot: 'De scheiding tussen publiek en privaat is verwarrender dan het lijkt. Er zijn twee onderscheiden sferen van openbaarheid. Laten we ze 'staat' en 'straat' noemen. Soms is de straat iets van de openbaarheid, dan weer behoort de straat tot de particuliere bekommernis van de 'burger' die zoveel méér is dan alleen een staatsburger. Wie 'staat' en 'straat' gelijk schakelt, beweegt zich gevaarlijk in de richting van het totalitarisme.' 'Waar moeten we nu de politiek zoeken?' zo vraagt de filosoof zich af. 'Niet achter de voordeur. En ook niet allereerst in de staat. Politiek is wat hiertussen bemiddelt. Politiek heeft van beide kanten iets, en dat heeft gevolgen voor de rol van het religieuze in haar.' 'De politiek kan religie niet ontkennen, die is in de samenleving nu eenmaal aanwezig, hetzij in zuivere vorm hetzij in die van een gesecculariseerde inspiratie. Religie hoort bij het private deel van de burger, maar ze houdt daarmee niet op om openbaar zichtbaar en

werkzaam te zijn. Dat ze vandaaruit ook de politiek beïnvloedt, is niet alleen onontkoombaar maar zelfs wenselijk. In de politiek spreekt immers de samenleving in alle facetten zich uit.' 'De relatie tussen staat, politiek en kerk is dus even gecompliceerd als die tussen de openbare en private ruimte. De subtiliteit van het boek dat vandaag wordt gepresenteerd - met een veelheid van gezichtspunten, verschuivende inzichten, twijfels en contradicties - maakt heel goed duidelijk dat je in de politiek nooit in je eentje teveel principieel gelijk moet willen hebben,' zo concludeert Groot. Nadat partijvoorzitter Marjolein Meijer het boek in ontvangst nam uit handen van Erica Meijers, benadrukte de GroenLinks-voorzitter dat ruimte voor pluraliteit belangrijk is en dat inspiratiebronnen en drijfveren van mensen van groot belang zijn om te komen tot een groene en progressieve politiek. Na een korte discussie werd de bijeenkomst afgesloten en konden de naar schatting zeventig deelnemers napraten onder het genot van een hapje en een drankje.

De volledige tekst van de lezing door Ger Groot staat op: <http://bureaudehelling.nl/artikel/nooit-teveel-gelijk>.

Nieuwe publicatie van Bureau de Helling

Green Values, Religion & Secularism

Herman Radstake

GroenLinks deelt met veel groene partijen in andere Europese landen een ongemakkelijke omgang met religie. Bureau de Helling, het wetenschappelijk bureau van GroenLinks, publiceerde het boek 'Green Values, Religion & Secularism' om dit ongemak te helpen verminderen.

Erica Meijers, hoofdredacteur van De Helling en theoloog, en Nuala Ahern, uitgever van publicaties voor de Green Foundation Ireland en psycholoog, tekenden voor de samenstelling van het 174 pagina's tellende boek. Acht van de interviews zijn ook in Nederlandse vertaling verschenen in de decemberuitgave van De Helling.

Spirituele weg

In het nawoord brengen de samenstellers de roodgroene draad van het boek terug tot één vraag: hoe definieer je religie? In vrijwel alle interviews is deze vraag gesteld. De antwoorden lopen uiteen van 'de lijm die gemeenschappen verbindt' via 'de institutionalisering van transcendentie' tot 'waarden huldigen gebaseerd op het geloof dat er iets is voorbij dit leven en dagelijkse zorgen (...)'. De antwoorden hangen vaak samen met de persoonlijke achtergrond van degene die het antwoord geeft. Die zijn divers: zeven vrouwen en tien mannen werden geïnterviewd. Ze zijn actief in Europese groene partijen in overheersend Rooms-katholieke landen Ierland en Polen, orthodox Griekenland, Islamitisch Turkije en de religieus gemengde en gesecculariseerde landen Nederland, Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk. Tien van hen groeiden op in een christelijke, islamitische of Joodse religieuze omgeving; acht (niet altijd dezelfde) rekenen zichzelf nu (nog) tot een religie, maar ze nemen bijna allemaal afstand van de instituten en tradities en zoeken hun eigen spirituele weg. Ze spreken als politici over geïnstitutionaliseerde religie, maar ook over de waarde van religie voor individuele gelovigen. Ze vertellen ook over hun eigen al dan niet religieuze overtuiging en waarden en de invloed hiervan op hun visie op religie, politiek en staat.

Groene waarden

De 'green values' zijn in dit boek de waarden van partijen die in Europa verwant zijn aan GroenLinks. Ze noemen zich vaak kortweg 'groen' (zoals de Grünen in Duitsland, Green Party in Ierland) en staan in het nationale politieke spectrum aan de linkerkant.

Veel van de geïnterviewden herkennen 'groene waarden' in religies: solidariteit, naastenliefde, (sociale) rechtvaardigheid, pacifisme. Als politici kijken ze eerst naar de rol van religie in de staat en in de samenleving. Het ligt voor de hand dat gedeelde waarden vanuit politieke strategie aanleiding geven om religies te zien als bondgenoten van groene partijen. Naar mijn indruk zijn vooral degenen die niet religieus zijn opgevoed, alert op onderwerpen waar religieuze waarden strijden met groene waarden, zoals in de actuele debatten over ritueel slachten, hoofddoeken en homoseksualiteit: de spanning tussen vrijheid van godsdienst en de vrijheid van het individu. Religie als persoonlijke zingeving, bindende kracht in gemeenschappen en als systeem van waardevolle rituelen en omgangsvormen wordt gerespecteerd en gewaardeerd. Het viel mij op dat de 'gelovigen' onder de geïnterviewden vanuit hun spirituele overtuiging worden gemotiveerd om politiek actief te zijn. Een van hen verbindt zijn ecologisch activisme zelfs onverbrekkelijk aan zijn (Rooms-katholieke) geloof. De persoonlijke benadering van de interviews brengt aan het licht dat de visie op zowel politiek als religie voortkomt uit kernwaarden uit het denksysteem waarin de sprekers zich thuis voelen, en dat de basis daarvoor bij vrijwel iedereen ligt in de eigen jeugdperiode.

Respectvolle dialoog

Het boek biedt zo een boeiend en persoonlijk beeld van de actuele visies binnen Europese groene partijen op de omgang met religies in de samenleving en de politiek. Het maakt ook duidelijk dat nog veel thema's rond religie in de visie en programma's van groene partijen onvoldoende helder zijn en ontwikkeling verdienen. Dat staat de auteurs van dit boek voor ogen: het aanmoedigen van een open, respectvolle en systematische dialoog.

Green Values, Religion and Secularism. Conversations with European Politicians and Activists (ISBN: 9789072288585). Te bestellen via de webshop van GroenLinks. € 14,95

